

Місце бібліотеки в інформаційно-культурному просторі мого міста

Обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Ольжича

Науково-методичний відділ

Соціологічні вивчення в бібліотеках

Житомирщини

Вип. 12, ч. 1

Місце бібліотеки в інформаційно-культурному просторі мого міста

/за результатами аналізу фокус-груп/

Житомир

2016

Місце бібліотеки в інформаційно-культурному просторі мого міста
[Текст] : за результатами аналізу фокус-груп / ЖОУНБ ім. О. Ольжича, Наук.-метод. відділ ; [уклад. Г. Г. Козаченко, О. В. Люблянська] ; ред. вип. Г. Й. Врублевська. – Житомир, 2016. – 27 с. – (Соціологічні вивчення в бібліотеках Житомирщини ; вип. 12, ч. 1).

У виданні представлено результати аналізу проведених фокус-груп в бібліотеках селища міського типу Новогуївинське (Житомирського району) та села Чоповичі (Малинського району) Житомирської області.

© Житомирська обласна універсальна
наукова бібліотека ім. О. Ольжича
Уклад. Г. Г. Козаченко., О. В. Люблянська
Ред. вип. Г. Й. Врублевська

Навряд чи сьогодні можна знайти людину, яка не була б знайома з поняттям «соціологічне дослідження». З кожним роком зростає їх кількість, розширюється коло професійних соціологів. Як показує практика останніх років, можливості соціологічного дослідження широкі і багатогранні. В першу чергу, це відображення реального стану соціальних явищ, визначення факторів, що впливають на їхню зміну. По-друге, за допомогою досліджень можна з'ясувати тенденції розвитку суспільних відносин, знайти оптимальні шляхи їх вдосконалення, узагальнити існуючий досвід та спрогнозувати соціальні ситуації. Нарешті, це фактичний контроль стану справ, допомога в прийнятті управлінських рішень, затвердження новаторського стилю мислення в будь-яких сферах людської діяльності. Не є виключенням і бібліотечна галузь.

Соціологічні дослідження поряд з іншими засобами дозволяють досить точно, глибоко і всебічно проаналізувати ситуацію, що склалася в роботі бібліотек. Їх результати є своєрідним дзеркалом, в якому чітко видно і досягнуті успіхи, і наявні недоліки в бібліотечній діяльності. Більш того, подібні дослідження справді можна назвати одним із універсальних джерел інформації для керівників бібліотек та структурних підрозділів, вони не тільки виявляють різні проблеми, а й підказують дієві засоби для їх вирішення.

Дванадцятий випуск рубрики «Соціологічні вивчення в бібліотеках Житомирщини» ми присвятили аналізу досліджень, що були проведені в 10 бібліотеках області і мали на меті вивчити думку представників громади певного населеного пункту стосовно послуг бібліотеки та перспектив її діяльності в галузі освіти, інтелектуального розвитку та культурного дозвілля дорослого населення.

Форма дослідження – фокус-групи – метод, який застосовується при проведенні якісних маркетингових досліджень і є різновидом глибинного інтерв'ю. Слово «якісний» в даному випадку означає «призначений для

спостереження». Фокус-група як метод дослідження цільової аудиторії дає можливості:

- отримати уявлення про існуючі переконання
- отримати уявлення про імідж та сприйняття
- ознайомитись з існуючими симпатіями та антипатіями
- вислухати аргументи «за» та «проти»
- вислухати пропозиції та ідеї
- вислухати історії про позитивний та невдалий досвід
- вислухати зауваження та різні точки зору.

Іншими словами, фокус-група дає можливість виявити проблему, обговорити її, оцінити її важливість для певної категорії населення, запропонувати можливі варіанти рішення тощо. Яким чином можна використовувати фокус-групи? Перш за все, для опису та аналізу ситуації: фокус-група – це лише перший крок для розуміння подій, що відбуваються (або не відбуваються). По-друге, таке дослідження допомагає прояснити уявлення про проблему таким чином, щоб можна було точно встановити цілі і дізнатись, що саме ми не знаємо і що маємо знати. По-третє, задля пошуку існуючих можливостей, а саме: які методи та підходи спрацьовують, а які ні. Також визначити, де можуть існувати незадоволені потреби та де потрібні ті чи інші зміни. Нарешті, задля перевірки можливостей: які нові ідеї можуть надати нам переваги або підвищити вірогідність успіху. Цінність фокус-груп полягає в тому, що вони дозволяють дізнатись, що відбувається, і в деякій мірі відповідають на питання, чи варто щось з цим робити. Саме за допомогою методу фокус-групи можна отримати досить глибоку інформацію про особливості поведінки споживачів бібліотечних послуг, яку просто неможливо з'ясувати іншими методами.

Вивчення думки мешканців дев'яти населених пунктів Житомирщини проходили в рамках обласного проекту «Центр освіти дорослих як платформа

розвитку місцевої громади», який реалізується ЖОМГО «Паритет» у партнерстві з ЖОУНБ ім. О. Ольжича і є частиною всеукраїнського проекту «Замінімо мури відчиненими вікнами» за підтримки Інституту з міжнародного співробітництва Німецької асоціації народних університетів (DVV International), Громадської організації «Інформаційно-дослідний центр «Інтеграція та розвиток» та Міністерства закордонних справ Німеччини. Це був перший досвід проведення фокус-групових досліджень щодо місця бібліотек в інформаційно-культурному просторі населених пунктів Житомирщини. До вивчення потреб цільової аудиторії долучились:

- бібліотеки смт Новогуївинське Житомирського та села Чоповичі Малинського районів
- центральні районні бібліотеки Баранівського, Овруцького та Олевського районів
- центральні бібліотеки централізованих бібліотечних систем міст Бердичів, Коростень, Новоград-Волинський
- ЖОУНБ ім. О. Ольжича та Житомирська обласна бібліотека для дітей.

Зважаючи на відмінності за видами бібліотек, що стали учасниками проведення фокус-групового дослідження, даний випуск буде поділено на 4 частини. До першої частини включено результати аналізу фокус-груп, що проходили у бібліотеках смт Новогуївинське Житомирського району та села Чоповичі Малинського району.

Звіт про роботу фокус-групи в снт Новогуйвинське Житомирського району

Дата: 29.09.2016

Модераторка: Галина Козаченко

I. Стислий опис

А. Тема: Місце бібліотеки в інформаційно-культурному просторі мого міста.

Мета: Вивчити думку представників громади стосовно послуг бібліотеки та перспектив її діяльності в галузі освіти дорослого населення.

Б. Учасники:

- чоловіки –
- жінки – 10

вік: 40-60 рр.

В. Логістика фокусної групи:

Галина, пенсіонерка

Раїса, пенсіонерка

Валентина, пенсіонерка

Людмила, домогосподарка

Ніна, службовець (директорка БК)

Світлана, техпрацівниця

Тетяна, пенсіонерка

Світлана, бібліотекарка снт Гуйва

Олена, бібліотекарка

Лариса, держслужбовець (заступник селищного голови)

II. Загальні питання

- **Чи достатньо можливостей у Вашому населеному пункті для культурного дозвілля та інтелектуального розвитку?**

Першою реакцією на запитання були відповіді: «Так, достатньо, тільки містяни неактивні», «У кожного свої справи, і на заходи ходити не бажають», «Активність населення значно знижена», «Часи змінились, людям нецікаво». Після уточнень модераторки виявилось, що в селищі є Будинок культури, музична школа, фітнес-зал, басейн, футбольний клуб при заводі «Танкіст», спортивна школа та бібліотека. Кожен заклад пропонує певний перелік послуг, які, як виявилось, розраховані здебільшого на дітей. У музичній школі, окрім навчання дітей, запроваджено програму концертів учнів для жителів містечка. Будинок культури пропонує заняття в гуртках (виразного читання, хореографічні, для підлітків – рок-група, перегляд кіно- і мультиплікаційних фільмів тощо). При спортивній школі є секції йоги, пілатесу та боксу, що розраховані, в тому числі, й на дорослих. Але усі заходи для дорослого населення носять не системний характер. Єдиний заклад, який цілеспрямовано працює з різними віковими категоріями – це бібліотека. Одна з учасниць вважає, що недостатньо можливостей для людей поважного віку, що потрібні заходи, розраховані саме на цю категорію населення.

- **Чого, на Вашу думку, не вистачає?**

Модераторка запропонувала учасницям помріяти і висловити навіть нереальні, на їхню думку, бажання. Перш за все була висловлена думка, що не вистачає спілкування, уваги. Зокрема, пенсіонерам тільки й залишається, що «просиджувати перед телевізором», особливо у зимовий період, коли немає садово-городніх робіт. Також прозвучала фраза «Можливо, нам би щось запропонували, а ми б вже обрали...». Співрозмовниці інтуїтивно відчують, що їм не вистачає певних можливостей, проте не були готові до конкретики: «Ми не знаємо, як це сказати і як це буває...».

- **Яким в ідеалі Ви бачите культурний простір Вашого міста/містечка?**

На жаль, учасниці фокус-групи так і не змогли змалювати, яким же для них має бути ідеальне містечко з точки зору культурного дозвілля. Вся розмова звелась до нарікань на байдужість населення зараз і на його активність у минулому, порівнюючи нинішній та попередній досвід роботи. Тон у цьому задавала директорка Будинку культури. Проте, одна з учасниць висловила думку, що жителі Новогуївинського досить активні, сучасні, «продвинуті» і тому потрібні такі заходи, які були б «співзвучні сучасному часу» та могли зацікавити різних людей, «зачепити їх за живе». До неї приєднались її приятельки, які зауважили, що люди не ходять до Будинку культури, тому що їх не цікавлять заходи, що там пропонують, а адміністрація закладу не робить з цього ніяких висновків. Розмова досить логічно перейшла до питання

- **Які освітні та культурні заходи Вам більше до вподоби?**

Випередивши модераторку, учасниці розмови попросили назвати їм декілька варіантів заходів для обговорення: «...щось на кшталт списку, з яким ми ходимо до магазину», «Я не знаю, що я хочу, але я б побачила та обрала те, що мені подобається».

До обговорення були запропоновані такі форми культурних заходів:

- лекція (не викликала взагалі зацікавлення, співбесідниці вважають цю форму застарілою, нудною і нікому не потрібною)
- дискусійний клуб або літературно-дискусійний клуб (могло б викликати інтерес, особливо у поєднанні з переглядом фільмів, що пропонує у переліку послуг Будинку культури)
- брейн-ринг, вікторина чи інші інтелектуальні ігри та конкурси (вважають, що ці заходи розраховані більш на дитячу та юнацьку вікову категорію; на зауваження модераторки, що проведення таких заходів стимулює мозкову діяльність та активність людини у поважному віці, стали менш категоричними та припустили свою участь)

- вечір-зустріч з письменником чи презентація книги (досить цікавий формат, проте запропонували розширити поняття до «вечір зустрічі з цікавими людьми», наголосивши, що в їхньому селищі є багато непересічних особистостей, яким є що розказати та поділитися досвідом)
- «жива» бібліотека (абсолютно незнайомий формат заходу, проте, після пояснень, швидко адаптували запропонований варіант до попереднього)
- мовний клуб чи курси з вивчення мов (викликав жвавий інтерес, присутні пані зазначили, що із задоволенням долучились би до вивчення іноземних мов)
- театральна студія (ніколи серйозно не розглядали таку форму заходу, наголошуючи, що для цього недостатньо ресурсів та акторської майстерності; але, зважаючи на участь деяких учасниць фокус-групи у дитячих новорічних ранках в якості казкових персонажів, відкидати запропонований варіант не стали)
- «посиденьки»/вечорниці тощо (згадали, що колись брали участь у подібних заходах, наголосили, що це цікаво, перспективно й «сучасно»)
- майстер-клас (цей формат отримав дуже багато схвальних відгуків через можливість: активного спілкування, навчитись новому, зробити щось своїми руками, показати свою майстерність іншим, у перспективі – можливо додатковий заробіток; як перевагу відзначали різноманітність тематики майстер-класів: від хенд-мейду до вивчення танців, від ландшафтного дизайну до дизайну домівки, від прикладних ремесел до декоративного мистецтва різного спрямування тощо).

Після обговорення зазначених модераторкою форматів заходів учасниці фокус-групи запропонували деякі свої варіанти:

- школа творчого розвитку (де можна навчатись разом із дітьми різним видам мистецтва, гарно і змістовно проводити час усією сім'єю)

- клуби за інтересами (як приклад, жіночі клуби; це може перегукуватись із такою формою, як посиденьки та вечорниці)
- курси комп'ютерної грамотності (за них віддали свої голоси переважна більшість присутніх, вважаючи заходи цього формату не просто сучасними, а вкрай необхідними для людей поважного віку)
- тури вихідного дня (можна розпочати з близьких цікавих місць, яких в нашій області багато; інформаційне забезпечення готова взяти на себе бібліотекарка)
- «читаємо одночасно, разом обговорюємо» (формат запропонувала бібліотекарка для ознайомлення та популяризації сучасної української літератури, особливо тих, які несуть оптимістичний настрій).

Пролунала думка, що найбільш зручно учасниці зустрічі почувалися б у камерній обстановці заходів невеличкого формату («щоб було затишно, щоб була світла та тепла атмосфера»), при цьому їх абсолютно не напружує спілкування з незнайомими людьми, навпаки – це можливість познайомитись та зав'язати нові контакти.

- **Яким чином Ви дізнаєтесь про заходи, що проходять у Вашому селищі? Чи цього достатньо? Як, на Вашу думку, можна покращити «інформативну політику»?**

Про заходи, що проходять в Будинку культури, є інформація на декількох стендах, що розміщені в місцях скупчення населення: автобусна зупинка, ринок та біля самого закладу. Також обмежена інформація є на сторінці Новогуївинського Будинку культури у соціальній мережі ВКонтакте (426 учасників групи). Про заходи в бібліотеці дізнаються з оголошень та особистих запрошень бібліотекарки (у тому числі й по телефону), в соціальних мережах бібліотека не представлена. Думки щодо інформативної політики розділились: дехто вважає, що такого анонсування цілком достатньо (в тому числі й директорка Будинку культури), більшість думає, що цього замало. До речі, в

Будинку культури є безкоштовна зона WI-FI, про яку, як виявилось, практично ніхто не знає. Люди майже не реагують на афіші через велику кількість банерів, білбордів рекламного характеру. Покращити ситуацію могли б більш тісні зв'язки із ЗМІ, створення «культурної» сторінки на офіційному сайті селищної ради, сторінки культурних установ в різних соціальних мережах. Одна з учасниць запропонувала ввести в практику анонсування через невеличкі листівки, які можна залишати в магазинах, пошті, кидати у поштові скриньки тощо. Дехто напівжартома припустив, що погана інформативна політика ні до чого, треба «позакривати ганделики і від нікуди дітись народ піде до клубу». Друга пані, підтримавши тон розмови, запропонувала: «якщо їх не можна закрити, треба там розвішувати наші афіші та анонси». Також прозвучала думка, що жителі містечка проінформовані про культурні події, проте не знаходять в них для себе цікавого або їх не влаштовує час.

- **Який час для проведення заходів буде для вас зручнішим?**

Спершу пролунала рефлексія «якщо є такі години роботи бібліотеки (з 9.30 до 18.00), то ми мусимо в них вкlastися». Питання модераторки, чому мусять громадяни підлаштовуватись до установи, що існує на їхні податки, спочатку викликало деякий подив («ми ніколи не замислювались з цього приводу», «хіба це не правильно?», «а ми можемо це змінити?»), а потім спонукало до обговорення. Учасниці зустрічі дійшли до висновку, що найбільш сприятливим для участі в різних заходах будуть вечірні години, початок приблизно 17.30-18.30. Хтось закінчує роботу, хтось домашні справи і може приділити час собі, своїм бажанням і культурним потребам. Графік не має бути сталим, навпаки – гнучким і комфортним для людей. Дійшли до думки, що найбільш зручним для людей буде проведення заходів в п'ятницю або суботу. Проте без категоричного «закріплення» за цими днями статусу «день заходу».

- **Що Ви знаєте про так зване «3 місце»?**

Перша відповідь була «Бронзова медаль, третє місце у будь-яких змаганнях», потім пролунало «ні, це мабуть щось друге», але питання

викликало певні ускладнення. Після декількох хвилин роздумів виникла думка «робота, дім, а людина шукає якусь віддушину для себе, можливо то воно і є?». До речі, ця думка належить бібліотекарці, яка інтуїтивно підійшла до відповіді.

- **Чи може бібліотека стати таким «3 місцем», як Ви вважаєте? Що, на Вашу думку, потрібно зробити, щоб перетворити бібліотеку у справжній інформаційний, культурно-дозвілєвий центр?**

Досить дружньо і переконливо прозвучали відповіді, що Новогуївинська бібліотека вже є таким «3 місцем», куди можна прийти як за книгами, так і просто поспілкуватись, де можна запропонувати щось, і тебе уважно вислухають, де можна стати учасником цікавих заходів. Велика заслуга в цьому бібліотекарки Олени Поліщук, яку назвали «позитивною, світлою людиною, здатною на нові ідеї та готовою до змін». Є гарне затишне приміщення, що опалюється. Є підтримка з боку селищної ради. Проте, хотілося б розширити можливості бібліотеки і бібліотекарки, яка потребує допомоги, бо працює одна. Тут велику роль можуть відіграти волонтери. Не в останню чергу бібліотека потребує хоч невеличкого фінансування саме для проведення заходів, для їхнього якісного супроводу: для майстер-класів потрібні матеріали та залучення фахівця; для вечорниць – чай, кава; для театральної студії - можливість з чогось зробити костюми тощо. Одна пані озвучила думку про «хоч невеличкі кошти, щоб розкрутиться, а там і народ підтягнеться». Зміцнення матеріально-технічної бази допомогло б у проведенні комп'ютерних курсів, он-лайн курсів вивчення іноземних мов, технічному супроводі заходів. Також хотілося б мати більше сучасних українських книг. Говорили про те, що треба допомогти бібліотеці налагодити зв'язки з іншими культурними установами, більше знати власну громаду. Важливими, на думку модераторки, були слова однієї з учасниць, що пані Олені необхідно частіше звертатись до них з проханням про допомогу. Вони готові до цього, просто не знають, коли і яка допомога потрібна бібліотеці в тому чи іншому випадку. Тоді, загальними зусиллями, вдасться підняти на

новий рівень культурні заходи та зробити селище культурно привабливим для його мешканців.

- **Яких послуг не вистачає в бібліотеці? Від яких послуг, на Вашу думку, краще відмовитись?**

Учасниці фокус-групи ніколи не задумувалися над тим, яких послуг їм не вистачає, чи від яких вони б відмовились. Як виявилось, люди навіть не знали, що можуть впливати на формування переліку послуг бібліотеки. Негативна тенденція радянських часів «що є, то є і нічого змінити не можна», на жаль, ще й досі значно впливає на сприйняття бібліотек громадою, особливо у невеличких містах і містечках. Коли модераторка підвела до думки, що проведення різноманітних заходів – це також бібліотечні послуги, співрозмовниці були здивовані. А особливо, коли зрозуміли, що можуть впливати на певні сфери бібліотечної діяльності. Після обговорення співрозмовниці дійшли висновку, що серед послуг бібліотеки, яких вони потребують, слід вказати: зміна графіку роботи бібліотеки, більш якісне інформування про діяльність бібліотеки та анонсування заходів, що передбачаються, проведення бібліотечних заходів з урахуванням думок і побажань мешканців селища, надання доступу до мережі Інтернет тощо.

III. Висновки та пропозиції

Розмова виявилася досить несподіваною і цікавою перш за все для самих учасниць. На зустріч вони прийшли з набором стереотипних уявлень про культурний простір свого селища, неактивність містян, сталість і застарілість послуг, які пропонують культурні заклади Новогуївинського тощо. Протягом усієї бесіди співрозмовниці, дізнаючись нову для себе інформацію, змінювали деякі погляди на ту чи іншу проблему. З цієї точки зору виявився дуже вдалим склад учасниць: люди, що формують культурну політику селища та впроваджують її в життя (заступник голови селищної ради, директорка Будинку культури, завідувачка бібліотекою), мали змогу висловити свої та почути думки пересічних представників громади. Це стало можливим, дякуючи вдумливому

та творчому підходу до підбору кандидатур учасниць фокус-групи Олени Поліщук, завідувачки Новогуївинської бібліотеки. Найбільшим відкриттям для жительок стало те, що вони, як виявилось, можуть безпосередньо впливати на культурний простір селища, брати участь у обговоренні нагальних питань, висувати власні ідеї та пропозиції, бути безпосередніми замовниками та виконавцями різноманітних культурних заходів та акцій.

Виходячи з побаченого й почутого, нам хотілося запропонувати такі форми для проведення заходів (вікова категорія учасників фокус-групи у Новогуївинському обумовила рекомендації для бібліотеки; можливо, якби були й інші вікові категорії, трохи змістився й контекст розмови, те саме стосується й ґендерного розподілу):

- курси комп'ютерної грамотності (їх можна розглядати як перспективну й затребувану послугу за умови достатнього фінансування; розуміючи необхідність досить значного вкладення коштів, ми проте не могли не зважити на висловлені думки і побажання учасниць фокус-групи);
- мовні клуби (ця форма також потребує певних затрат – або віднайти кошти для оплати гонорару фахівця, або віднайти можливість і залучити волонтерів з числа вчителів іноземних мов або студентів відповідних навчальних закладів);
- майстер-класи формату хенд-мейд (на даний момент це найбільш реальна форма культурного заходу, що відповідає усім критеріям, висловленим під час фокус-групи: зацікавленість, сучасність, камерність, можливість творчого розвитку, креативності, отримання нових знань та навичок, досить невелике фінансування для підтримки заходу).

IV. Загальні спостереження

- **Загальні теми та тенденції у відповідях**

Не зовсім зрозуміла для деякої частини групи тема розмови поступово знаходила підтримку та усвідомлення її важливості. Найбільш складними для

групи були питання «Яким в ідеалі Ви бачите культурний простір Вашого міста/містечка?», «Що Ви знаєте про так зване «3 місце»?», «Яких послуг не вистачає в бібліотеці?», «Від яких послуг, на Вашу думку, краще відмовитись?». Найбільше зацікавлення та обговорення викликали питання «Які освітні та культурні заходи Вам більше до вподоби?», «Який час для проведення заходів буде для вас зручнішим?»

- **Групова динаміка**

Не всі учасниці були активними попри намагання модераторки включити їх в розмову – іноді спроби були вдалими, іноді ні. Проте байдужими не залишилась жодна з співрозмовниць: дехто висловлювався по кожному питанню, дехто обирав для себе найважливіше та найцікавіше. Ніхто не пішов з зустрічі та не намагався уникнути прямих звернень модератора або інших учасниць.

- **Тон дискусії**

Переважав спокійний конструктивний тон, хоча в деяких моментах відчувалась напруженість у стосунках заступника голови селищної ради та директорки Будинку культури. Проте це не вплинуло на загальний характер розмови, яка була досить відвертою, інформативною та конструктивною.

Деякі рефлексії учасників фокус-групи:

- «Я зрозуміла, що не люди байдужі. Просто треба вміти їх зацікавити. А ще не треба чекати, коли тебе попросять, треба пропонувати свою допомогу» (Людмила Задерейко, домогосподарка)
- «Дуже добре, що я прийшла. Я отримала для себе корисну інформацію, я переконалась, що в мене є люди, сповнені ідей, на яких можна покластися. Ми обов'язково обговоримо сьогоднішню зустріч, щоб по можливості щось змінити в селищі. Я дуже вдячна за цю зустріч, бо мені це було потрібно» (Лариса Руцька, заступник селищного голови).

Звіт про роботу фокус-групи в с. Чоповичі

Малинського району

Дата: 13 жовтня, 2016 р.

Модераторка: Люблянська О. В.

I. Стислий опис

А. Тема: Місце бібліотеки в інформаційно-культурному просторі мого містечка.

Мета: Вивчити думку представників громади стосовно послуг бібліотеки та перспектив її діяльності в галузі освіти дорослого населення.

Б. Учасники: 11

- чоловіки – 3
- жінки – 8

Вік: люди різного віку – від 30-річних до пенсіонерів.

В. Логістика фокусної групи:

Петро, пенсіонер

Микола, мешканець с. Барвінки, пенсіонер, читач бібліотеки

Ігор, працівник каменеобробного цеху

Валентина, мешканка с. Новобратське, пенсіонерка, працювала бібліотекарем

Світлана, домогосподарка

Галина, бібліотекар дитячої бібліотеки

Валентина, пенсіонерка, бібліотекарка, підприємець

Світлана, пенсіонерка

Наталія, завідувачка бібліотеки

Ірина, бібліотекар, студентка-заочниця

Тетяна, техпрацівник бібліотеки

II. Загальні питання

- **Чи достатньо можливостей у Чоповичах для культурного дозвілля та інтелектуального розвитку дорослої людини?**

На питання, куди учасники обговорення ходять на дозвіллі, одна жінка відповіла: «На дозвіллі ми тільки ходимо туди, куди нас запрошують». Згадувалися заходи до Дня села та державних свят, а також заходи, що проводить бібліотека. Наводився приклад такого заходу, як вечір-портрет односельців, що йдуть на пенсію. Працівниця однієї з бібліотек слушно відмітила, що «це залежить від нас, культпрацівників». Один з чоловіків сказав, що часто ходить до бібліотеки – «сам хазяюю, та мені надоїдає одному, тому я тут частий гість». «А так, яке в нас тут дозвілля? Був молодший – на рибу ходив, а зараз не ходжу, бо вже не бачу». Одна з жінок жартома сказала, що в сфері її інтересів «на цьому тижні – маслюки, бо саме час їх збирати».

Згадували клуб органічного землеробства, що раніше працював у бібліотеці, але вже пару років не діє, а також різні художні виставки, що робляться у бібліотеках та під час святкування Дня села – вишиванок та інших поробок односельців.

- **Яким в ідеалі ви бачите культурний простір свого села? Що б вам хотілося, щоб тут було?**

Учасники обговорення зосередилися на соціальних проблемах села, що тягнуть за собою і проблеми у культурній сфері. Найпершою відповіддю було те, що хотілось би, аби молодь не їхала з села на заробітки, щоб тут була робота. «Щоб не тільки кафе, скільки їх понабудувували, а щоб робота була». Згадали закриті нині завод «Електровимірювач», ремзавод, дитячий садок. Нарікали на відкритий на місці колишнього дитсадку готельно-розважальний комплекс, який працює до ранку та турбує мешканців гучною музикою, пияцтвом відвідувачів та частими бійками. За словами односельців, молодь вже не йде до клубу, а йде відпочивати в кафе, якщо статки дозволяють.

Висловлювали думку, що мешканцям потрібний спортивний комплекс чи тренажерний зал. Один з учасників розповів, що декілька років тому разом з кумом облаштував неподалік від свого будинку футбольне поле для мешканців села. «І ціле літо діти грають у футбол, а я дивлюся, щоб не матюжилися». На цьому полі також і змагання проходять, навіть районні. Говорили, що у школі є якісь гуртки, але вони лише для дітей. А для дорослих людей немає нічого.

З'ясовуючи, чи є якесь культурне життя у сільському клубі, були почуті наступні думки: «Клуб працює від часу до часу, коли там є якісь великі заходи, раніше дискотека була, а зараз її не проводять»; «Клуб працює, але люди туди не йдуть»; «Коли в клубі було інтернет-кафе, то туди ходило більше людей». «Люди йдуть у кафе тому, що там танці є, там уся молодь збирається, там музика, там дозвілля».

Проблема усіх закладів культури села – відсутність тепла в приміщеннях взимку. Одна з працівниць бібліотеки нарікала, що люди не ходять на організовані заходи, попри те, що їх індивідуально запрошують. Нарікали також на «важкі часи», на війну та тяжкий моральний стан людей. Прозвучала думка, що дозвілєві заходи не на часі: «Діти там гинуть, а вони співають». Згадувався захід до Дня матері, на який були запрошені матері воїнів, та не всі вони захотіли на нього прийти, бо вважали недоречними розваги, коли син на фронті».

- **Звідки ви дізнаєтесь про ті заходи, що відбуваються у селі?**

Одна з бібліотекарок розповіла, що особисто запрошує людей на заходи. Крім того, вона робить оголошення, але люди їх не помічають і нарікають, що бібліотекарка їм не казала про запланований захід.

- **Які освітні та культурні заходи Вам більше до вподоби?**

Називали концерти, виставки народних умільців. Цікавим називали формат майстер-класу, де можна чомусь повчитися. Згадували заходи, на яких робили ляльок-мотанок, плели з лози, показували майстер-клас ковалі, ліпили різними способами вареники, плели віночки, робили обереги, розмальовували

дітям обличчя. Говорячи про народні традиції, пригадали вишивку. Селяни поділилися, що багато мешканців вишивають, серед них навіть два чоловіки.

Модераторка розпитала щодо окремих форм заходів:

- інтелектуальні змагання подібні до вікторини чи брейн-рингу викликали зацікавлення за умови якоїсь винагороди переможцям
- презентацію книги чи зустріч з письменником назвали дуже цікавим заходом (один з чоловіків розповів, що в бібліотеці йому дали книжку поезій сучасника Миколи Дмитренка, яку він перечитав із захватом. Потім читач з'ясував, що цей поет, мешканець Києва, купив у селі Барвінки дачу. І зав'язалося знайомство і спілкування. Чоловікові було дуже приємно отримати в подарунок від автора книжку з підписом)
- мовні курси особливої зацікавленості не викликали, виказали лише думку, що «якби були безкоштовні, то люди б ходили»
- навчитися роботі на комп'ютері люди б хотіли (один чоловік висловився, що просив у дітей телефона з інтернетом: «Я буду писати Порошенку деякі підказки, як треба вести правління державою. Я б йому порадив дещо ... Бо він чиновник, а я – народ»)
- ідея вечора гумористичної поезії знайшла схвальний відгук (один з учасників згадав, як колись на заході читав гумористичного вірша і продекламував його. На що одна зі слухачок сказала, що його можна запрошувати виступати на концерті)
- була висловлена також пропозиція проведення тематичних вечорів («щось таке, щоб за душу чіпляло»)
- ідея вечорниць також видалася привабливою – «щоб посидіти, хтось вірша розказав чи гумореску, хтось пісню заспівав, просто поспілкуватися». Згадали, що колись на селі кожне свято супроводжувалось обрядовими піснями, що співи було чути в селі кожного вечора. Зараз багато з цих пісень забуті. Говорили, що зараз

навіть на днях народження ніхто не співає, а колись застілля все супроводжувалося співами. Дійшли думки, що сучасні люди просто не знають тих пісень, а якби знали, то може й співали б. «А що є краще української пісні?» Один з учасників розповів, що для своїх дітей він записав більше шістдесяти пісень, які знає і співає, і діти вже разом з ним співають)

- танцювальні заняття, де можна навчитися танцювати, також викликали інтерес у присутніх (говорили, що такий захід відразу не зібрав би багато учасників, але коли поголос пішов би, то людей було б більше: «Ця молодь, якій навіть за 30, вони теж не вміють танцювати, вони вміють труситься коло музики, а танцювати танго чи вальс не вміють»)
- можливість проведення спортивних змагань викликала відповідь, що в селі у футбол грають постійно; також зауважили, що на день села проводиться турнір з шахів, розглянули можливість організації шахового «клубу», коли зацікавлені люди можуть регулярно збиратися, щоб пограти один з одним
- театральна студія викликала зацікавленість лише у двох учасниць, одна з них сказала, що в неї обмаль часу, але вона відчуває, що «можу таке зробити і можу когось ще й навчити» (говорили, що така справа потребує багато часу, тому складно наважитись на це, складно зібрати постійну аудиторію)
- прозвучало побажання організувати кулінарні курси.
- **Що вам особисто цікаво – бути просто глядачем заходу чи активним учасником: щось робити, чомусь вчитись, виступати?**

Декілька учасників відповіли, що їм цікава активна участь у заходах, інші змовчали.

- **Який час для проведення заходів буде для вас зручнішим?**

Учасники зауважили, що сільське життя відрізняється від міського, влітку люди на селі весь час зайняті господарськими справами. Зручним для культурного дозвілля на селі назвали пору з вересня до квітня. У добі зручним пенсіонери називали час з 14.00 до 17-18-ї години вечора. Для працюючих називали вихідні дні. Говорили також, що у вихідні хотілося б провести час із родиною, то добре було б, якби можна було відвідати якусь подію разом з сім'єю. Одна з учасниць пожартувала, що є й така позиція серед людей: «з весни ціле літо роботи багато, а зимою ми зарано вже спать хочемо».

- **За яких умов місцем, куди хочеться піти на дозвіллі, може стати бібліотека?**

Висловлювалися, що бібліотека знаходиться у найкращому для неї місці, але потребує ремонту. «Взимку в бібліотеці холодно, тепло хіба що під грубою». Людям зовсім не хочеться йти туди, де немає опалення. Але учасники висловили розуміння, що коштів в бібліотеки немає, прозвучала думка: «Як кращого нема, то можна й пересидіть». Один з учасників висловив побажання: «якби читальний зал був хоч трошки світліший». На це працівники бібліотеки відповіли, що вже планують спиляти старі дерева перед вікнами, що затуляють світло, ця ж деревина й на опалення приміщення піде. За питанням про кошти мешканці порушили питання створення територіальних громад і їхнього бюджету.

- **Що є в бібліотеці для того, щоб сюди хотілося ходити?**

Називали наявність книжок, затишок, привітні бібліотекарки.

- **Що повинно бути в бібліотеці, щоб в бібліотеку хотілося ходити?**

Висловлювалися, що хотілося б побільше нових книжок і газет. Хотілося б мати комп'ютер з виходом в Інтернет, але це тягне питання зберігання техніки (на що бібліотекарі відповіли, що в них є сейф).

- **Якої тематики в бібліотечних заходах Вам не вистачає?**

Говорили про органічне землеробство, навіть зав'язалася дискусія щодо деяких способів обробки землі. Згадали про бджільництво. Бібліотекарі говорили про заплановану на найближчий час зустріч з фермером, що взяв у людей в оренду земельні паї. Виникло жваве обговорення питань надання землі у користування.

- **Чи готові Ви особисто брати участь у культурному житті села? Якою ви бачите свою роль (учасник, організатор, майстер, викладач...)**

Один з учасників висловився, що готовий бути й майстром, і викладачем, і учасником. Дехто нарікав на зайнятість: ніби й готові, та справ багато.

III. Висновки та пропозиції

Основною пропозицією для всіх закладів культури є порада: дослухатися до мешканців, підтримувати ініціативу активних громадян. Проведена зустріч показала, що такі люди у громаді є, вони готові співпрацювати і робити корисні справи для спільноти.

Обговорення висвітлило найбільш проблемні для мешканців питання, як-то: децентралізація і створення об'єднаних територіальних громад, землевпорядкування і юридичні аспекти землекористування. Такі теми потребують фахового підходу, тому для їх обговорення необхідно залучати консультантів (можливо, з районного центру чи вже створених ОТГ) чи обізнаних громадських активістів. Заходи такої тематики є актуальними для всіх мешканців та можуть зібрати велику кількість людей.

Цікавими для селян залишаються питання землеробства та тваринництва. Проведення заходів такої тематики доречно організувати у формі клубу за інтересами. Отже, відродження клубу органічного землеробства, який раніше функціонував у бібліотеці, може стати успішною ініціативою.

Люди старшого віку, що найбільше брали участь у дискусії, мають велику потребу у спілкуванні, у своєрідному «світському житті», коли можна збиратися

разом з односельцями. Можливо, створення при бібліотеці клубу спілкування надихне нове життя у дозвілля пенсіонерів. Тематика зустрічей такого клубу може бути різноманітною – співи, танці, рукоділля, гра у шахи і шашки, декламування віршів і вечори жартів, зустрічі з письменниками чи митцями-аматорами, кулінарні майстер-класи чи змагання (наприклад, у приготуванні обрядових страв до великих свят), чаювання. Формат вечорниць для цієї аудиторії є найбільш привабливим.

Пенсіонери, незважаючи на поважний вік, заглиблені у своїх прагненнях не тільки в «минулі часи», а й потребують нових знань. Можливість навчатися роботі на комп'ютері та користуватись Інтернетом також підвищить популярність бібліотечного закладу. Звісно, виникає питання надання бібліотеці комп'ютера та фінансування доступу до Інтернету. Але, маючи розуміння використання цієї техніки задля конкретних потреб односельців, можна вирішувати це питання з владою і громадою. Можливо, для цього треба провести додаткове опитування селян, що допоможе не тільки у відстоюванні позиції перед сільською радою, а й взагалі порушить питання в громаді, допоможе долучити симпатиків цієї ідеї.

Людей різного віку приваблюють заходи, на яких можна не тільки послухати артистів чи фахівців своєї справи, а й долучитися до загальної справи, стати активним її учасником. Найбільш привабливими для дітей і дорослих є участь у майстер-класах, коли можна навчитися якійсь новій справі, зробити щось власними руками. Дорослі зазвичай не відрізняються великою громадською активністю, але вони намагаються використовувати всі можливості для розвитку дітей, багатьох також приваблює можливість сімейного дозвілля. Тому для залучення людей середнього віку рекомендується проводити сімейні заходи з елементами майстер-класів.

Щодо часу проведення заходів, слід врахувати побажання односельців. Тому роботу клубів для людей старшого віку доречно планувати на період з

початку осені до квітня у світлу пору дня – з 14-ї години. Заходи для дорослих людей з дітьми доречніше організувати у суботу-неділю.

З особистих спостережень модератори: можна запропонувати бібліотеці переглянути графік роботи. Кожного четверга поруч із бібліотекою працює місцевий ринок, куди з'їжджаються люди з декількох найближчих сіл. Було б доречним, щоб у цей день бібліотека починала працювати не з 12-ї години, а трохи раніше.

Пожвавлення культурно-освітньої і дозвілєвої діяльності бібліотеки може справити позитивний вплив на сприйняття книгозбірні місцевою владою. Якщо громаді буде потрібно, то й влада мусить дослухатися до працівників такої затребуваної установи.

Інформування про події, що відбуваються в бібліотеці, має вестись у двох напрямках: масове інформування та особисті запрошення. Мешканці села зізнавалися, що здебільшого дізнаються про заходи, коли бібліотекар запросить їх особисто, отже, полишати цю практику не можна. Крім того, бібліотека розташована поруч з автобусною зупинкою, відділенням банку і ринковим майданчиком. Тому оголошення про заплановані заходи можна розміщувати прямо на будівлі бібліотеки, краще це робити у середу, щоб у четвер, коли в селі «базарний день», його могла прочитати велика кількість людей.

В організації заходів та впровадженні нових ініціатив працівники бібліотеки можуть спиратися на активних односельців, які можуть бути учасниками чи центральними особами заходів, можуть запрошувати до заходів своїх знайомих чи генерувати нові ідеї.

IV. Загальні спостереження

- **Загальні теми та тенденції у відповідях**

Під час обговорення найбільш активними його учасниками були люди пенсійного віку, молодші учасники були здебільшого спостерігачами та відповідали лише на поставлене до них особисто запитання. Часто виникало питання створення громади та говорилося, що дуже мало мешканців мають

уявлення про цей процес та подальше функціонування громад. Турбують людей також питання землевпорядкування та земельного законодавства. Протягом дискусії народжувалось навіть не стільки відповідей, скільки запитань, що потребують відповідей та розмірковування. Це зерно роздумів може народити в учасників бесіди нові ідеї та пропозиції.

- **Групова динаміка**

На початку зустрічі деякі учасники намагалися «справити враження», відстоюючи, що заклади культури працюють дуже гарно, що вони проводять цікаві заходи. Намагались нібито не висвітлити й обговорити проблеми культурного дозвілля, а приховати їх. Протягом обговорення розмова перейшла в більш конструктивне русло, люди стали більше говорити про власні потреби й проблеми, щиро висловлювали побажання і прагнення.

- **Тон дискусії**

Протягом обговорення спостерігався доброзичливий, душевний тон бесіди. Вислуховувалися всі думки та зауваження, люди не сперечалися, а доповнювали один одного. Жартівливі репліки деяких учасників викликали щирі посмішки. Один з учасників викликав аплодисменти односельців виконанням гумористичного вірша.

